

NÉPESSÉGVÁLTOZÁS

A népesség a népesedési folyamatok következtében sohasem változatlan: területi elhelyezkedése folyton módosul, összetétele változik, sőt a születések és halálozások révén állandóan megújul. A népesedés folyamatai ugyanakkor sokoldalúan differenciáltak, s így a népességi változások visszahatnak a népesedés folyamataira. A demográfia tárgykörében ezért központi helyet foglal el a népesedési folyamatok együttes vizsgálatának kérdése.

TERMÉSZETES SZAPORODÁS

A népesség alakulását – a vándorlásoktól eltekintve – a születések és halálozások száma és ezek egyenlege szabja meg. Ez az ún. természetes szaporodás, amely tehát az élveszületések és a halálozások különbözete. A természetes szaporodás történelmi perspektívában többnyire pozitív értékű (az élveszületések száma meghaladja a halálozásokét), ezért a demográfiai terminológiában a természetes fogyás is beletartozik a természetes szaporodás fogalomkörébe, csupán az előjele negatív.

A természetes szaporodás nyers arányszáma a természetes szaporodás abszolút számának a lakossághoz viszonyított arányát mutatja 1000 lakosra számítva. Általában éves időszakra számítjuk.

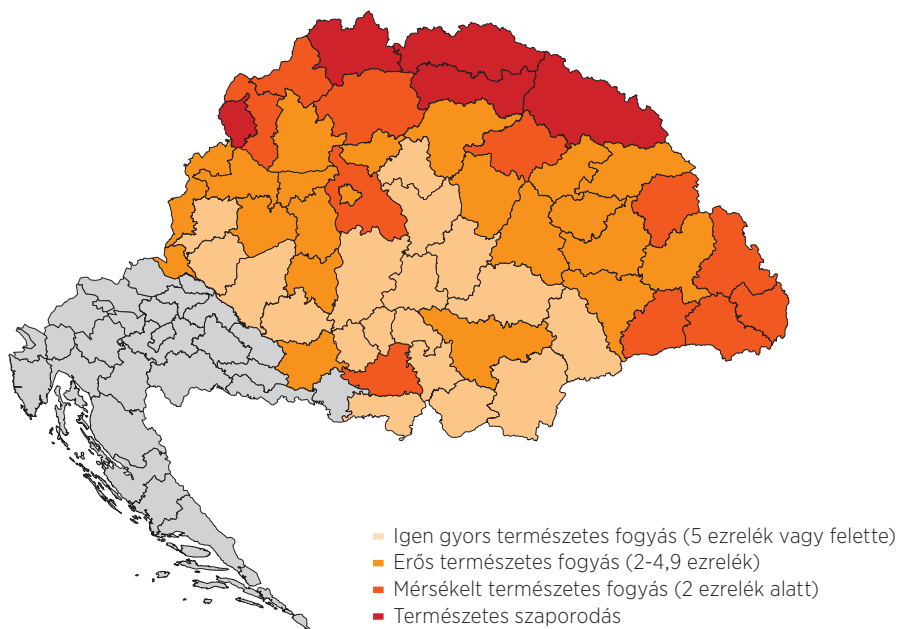
Számítási példa:

$$\frac{\text{2012. évi élveszületések száma} - \text{2012. évi meghaltak száma}}{\text{2012. évi évközepi népesség}} \times 1000 =$$

$$= \frac{90\,269 - 129\,440}{992\,036,5} \times 1000 = \frac{-39\,171}{992\,036,5} \times 1000 = -3,9$$

Magyarországon 2012-ben a természetes szaporodás aránya -3,9 ezrelék volt, vagyis természetes fogyás következett be. Kitekintve a Kárpát-medencére megállapítható, hogy a Felvidék jelentős része és Kárpátalja kivételével a természetes fogyás volt a jellemző.

Térkép: Természetes szaporodás/fogyás a Magyarországon és a környező országok magyarok által is lakott területein, 2012

Forrás: Nemzeti statisztikai hivatalok.

TÉNYLEGES SZAPORODÁS

Mivel a népességszám alakulását egy meghatározott területen a természetes szaporodáson kívül a vándorlások is befolyásolják, a népesség tényleges szaporodását úgy kapjuk meg, ha a természetes szaporodás adatát az odavándorlók, illetve elvándorlók egyenlegével helyesbítjük. A tényleges szaporodás tehát a természetes szaporodás/fogyás és a vándorlások egyenlegének összege.

Számítási példa:

2001 és 2011 közötti természetes szaporodás/fogyás	+	2001 és 2011 közötti nemzetközi vándorlási különbözet	=	-387 205 + 126 518 = -260 687
--	---	---	---	-------------------------------

Magyarországon a két legutóbbi népszámlálás közötti időszakban a halálozások száma meghaladta a születéseket, természetes fogyás következett be. A nemzetközi vándorlási különbözet viszont pozitív előjelű volt, ami némiképp csökkentette a két népszámlálás közötti tényleges fogyás volumenét.